Vlaamse Regering

DE VLAAMSE MINISTER VAN ECONOMIE, INNOVATIE, WERK, SOCIALE ECONOMIE EN LANDBOUW

BISNOTA AAN DE VLAAMSE REGERING

Betreft: Verlenging maatregelen bij het Departement Werk en Sociale Economie naar aanleiding van de Oekraïnecrisis.

Samenvatting

Op 3 maart 2022 besloten de Europese lidstaten om toepassing te maken van Richtlijn 2001/55 op de situatie van Oekraïne. Die richtlijn laat toe om in geval van een massale toestroom van ontheemden afkomstig uit derde landen die niet naar hun land van oorsprong kunnen terugkeren, onmiddellijke en tijdelijke bescherming te bieden.

De Europese richtlijn rond de Oekraïne-crisis zorgt ervoor dat mensen op de vlucht uit Oekraïne meteen een volwaardig, tijdelijk verblijfsstatuut krijgen, waardoor ze ook dadelijk recht hebben op werk en begeleiding naar werk. Wie als zelfstandige wenst te starten, moet wel een beroepskaart aanvragen. Niettegenstaande het feit dat Oekraïners vlot toegang krijgen tot de Vlaamse arbeidsmarkt op basis van hun elektronische A-kaart, is het belangrijk om de toegang tot de arbeidsmarkt ook te controleren. Risico's van sociale uitbuiting, illegale tewerkstelling,... zijn reëel. Het is dus niet alleen belangrijkom hun onthaal op de arbeidsmarkt voor te bereiden, maar ook de toegang tot de arbeidsmarkt ook te controleren.

Het Departement Werk en Sociale Economie voert conform de beslissing Vlaamse Regering van 20 mei 2022 maatregelen uit binnen de volgende drie domeinen: (1) Versterking van de dienst economische migratie, (2) verhoogd toezicht en handhaving door de Vlaamse sociale inspectie en (3) matching van arbeidsvraag en arbeidsaanbod via een (inter)sectorale aanpak. De sectorgerichte aanpak voor de Oekraïne crisis via addenda bij de sectorconvenanten 'sectorgerichte aanpak voor de Oekraïne crisis' en een werkingstoelage aan de SERV voor intersectorale ondersteuning werden op 15 juli 2022 door de Vlaamse Regering goedgekeurd.

In deze nota wordt de verlenging gevraagd voor de maatregelen (1) en (2). De vraag tot verlenging van de maatregelen in het kader van de sectoren volgt, gelet op hun tijdspad, een apart traject.

De Vlaamse Regering heeft de ambitie om sterker in te zetten op de activering van de Oekraïners. Dit vraagt blijvende aandacht van de dienst economische migratie. Het luik Toezicht en handhaving blijft als sluitstuk van de activeringsstrategie aan de orde zolang de Oekraïners op het grondgebied

verblijven of via vrij verkeer op ons grondgebied komen werken. Het einde van de oorlog is nog niet in zicht en ook wanneer de oorlog zal eindigen en de situatie opnieuw verandert, zal dat de nodige aandacht blijven vragen van het Departement Werk en Sociale Economie. In deze nota vragen we daarom de versterking die in eerste instantie voorzien was voor een periode van 1 jaar, te verlengen tot het eind 2024. Tot eind 2023 kunnen de bijkomende kosten binnen het REACT-EU programma gehonoreerd worden. Voor 2024 dienen de middelen binnen de Oekraïneprovisie voorzien te worden.

1. SITUERING

A. BELEIDSVELD/BELEIDSDOELSTELLING

Beleidsdomein: Werk en Sociale Economie.
Beleidsveld: Werk
Beleidsdoelstelling:. Door Oekraïense vluchtelingen te activeren zetten we zowel in op de financiële onafhankelijkheid van mensen als het invullen van (knelpunt)vacatures.

B. VORIGE BESLISSINGEN EN ADVIEZEN

Beslissing van de Vlaamse regering van 20 mei 2022: Maatregelen bij het Departement Werk en Sociale Economie naar aanleiding van de Oekraïnecrisis

2. INHOUD

A. SITUERING

Op 20 mei 2022 keurde de Vlaamse regering in het kader van de Oekraïnecrisis volgende maatregelen binnen de drie domeinen goed: (1) Versterking van de dienst economische migratie, (2) verhoogd toezicht en handhaving door de Vlaamse sociale inspectie en (3) matching van arbeidsvraag en arbeidsaanbod via een (inter)sectorale aanpak. De sectorgerichte aanpak voor de Oekraïne crisis via addenda bij de sectorconvenanten 'sectorgerichte aanpak voor de Oekraïne crisis' en een werkingstoelage aan de SERV voor intersectorale ondersteuning werden op 15 juli 2022 door de Vlaamse Regering goedgekeurd.

De oorlog in Oekraïne is nog niet ten einde. De Vlaamse regering gaat nog meer inzetten op de tewerkstelling van Oekraïners die op ons grondgebied verblijven, door de inschrijving bij VDAB te verplichten. Niettegenstaande het feit dat Oekraïners vlot toegang krijgen tot de Vlaamse arbeidsmarkt op basis van hun elektronische A-kaart, is het belangrijk om de toegang tot de arbeidsmarkt ook te controleren. Risico's van sociale uitbuiting, illegale tewerkstelling,... zijn reëel.

Hieronder volgt een overzicht van de realisaties en de prognose voor de maatregelen 1) Versterking van de dienst economische migratie en (2) verhoogd toezicht en handhaving door de Vlaamse sociale

inspectie. De (3) matching van arbeidsvraag en arbeidsaanbod via een sectorale aanpak, zal in een aparte nota aan de Vlaamse regering voorgelegd worden, omdat dit dossier een eigen tijdspad loopt.

De maatregelen waren in eerste instantie voorzien voor 1 jaar. Na 1 jaar stellen we vast dat de oorlogssituatie niet gewijzigd is en er ook geen indicaties zijn dat deze op korte termijn gaat veranderen. Bovendien is het een zekerheid dat op het moment dat deze situatie verandert, ook de nieuwe situatie weer bijzondere aandacht zal vragen van de diensten van het Departement WSE. Dit alles noopt tot een continuering van de maatregelen binnen het Departement WSE. Rekening houdend met de opleidingstijd die noodzakelijk is om de functies te kunnen opnemen en de krapte op arbeidsmarkt, waardoor het moeilijk blijkt om mensen te vinden voor een contract van bepaalde duur, wordt in voorliggende nota de verlenging van de maatregelen tot eind 2024 vooropgesteld.

In het overzicht wordt ook telkens het totaal aan voorziene middelen opgenomen bij de maatregelen, de loonkostberekening is gemaakt op basis van de gekende reële loonkost.

B. VERSTERKING VAN DE DIENST ECONOMISCHE MIGRATIE

Oekraïense werknemers die het statuut van tijdelijke bescherming verkregen hebben in België zijn vrijgesteld van een arbeidskaart, beroepskaart of gecombineerde vergunning. De tijdelijke bescherming gold in eerste instantie voor een periode van één jaar, en werd verlengd tot 4 maart 2024. Deze termijn kan automatisch worden verlengd met telkens zes maanden tot maximaal één jaar.

In het kader van deze context behandelde de dienst tussen februari 2022 en februari 2023 in totaal 211 telefoongesprekken en 99 vragen op mail. Deze vragen werden in hoofdzaak bij het begin van het conflict gesteld, daar er toen nog veel onduidelijkheid was over de toegang tot het statuut en de mogelijkheid tot werken in België. Deze eerste onduidelijkheden zijn intussen uitgeklaard en er staat volledige basisinformatie op onze website. Ad hoc vragen worden nog steeds persoonlijk beantwoord.

De grootste extra inspanning van de dienst gaat echter naar Oekraïners die niet in aanmerking komen voor het tijdelijk beschermingsstatuut, maar wel in Vlaanderen willen werken. Het gaat daarbij voornamelijk om personen die in een ander EU-land wonen (maar zonder EU nationaliteit). Deze mensen hebben wel een arbeidskaart nodig om te werken in Vlaanderen. Bij het uitbreken van het conflict was er een beperkt aantal seizoenarbeiders aanwezig in België. Zij konden hun arbeidskaart tijdelijk verlengen. We stellen echter vast dat het totaal aantal aanvragen arbeidskaarten voor Oekraïense seizoenarbeiders sterk is toegenomen: (2019) 44 toelatingen, (2020) 612 toelatingen, (2021) 1.706 toelatingen, (2022) 2.068 toelatingen. Deze Oekraïense seizoenarbeiders zijn in de plaats gekomen van Oost-Europese seizoenarbeiders. Deze toename betekent extra dossierbehandeling voor de dienst (i.t.t. tot de Europese seizoenarbeiders die vrijgesteld zijn van arbeidskaart). Hierbij moet rekening gehouden worden met het feit dat de aanvragen seizoenarbeid binnen de 14d behandeld worden. Seizoenarbeid is beperkt tot 5 maanden per kalenderjaar. Deze arbeidskaarten worden uitgereikt voor maximum 90 dagen. Na afloop keert de betrokkene terug naar het land van gewoonlijk verblijf. In 2022 werden maar liefst 2.068 toelatingen tot arbeid afgeleverd aan Oekraïense seizoenarbeiders, tegenover 695 toelatingen seizoenarbeid aan andere nationaliteiten. Samen met de Boerenbond werd een handleiding geschreven voor werkgevers die met buitenlandse seizoenarbeiders willen werken. Deze handleiding wordt jaarlijks geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd.

Tot slot moeten we de internationale, nationale en lokale ontwikkelingen vanuit deze invalshoek versterkt blijven opvolgen, vooral vanuit het oogpunt verblijfsrecht en arbeidsvergunningen, vanuit het oogpunt van mogelijke misbruiken, en vanuit een beleidsinvalshoek (aantallen, etc.).

Waar we aan de start van de Oekraïnecrisis nog met juridische onduidelijkheden geconfronteerd werden, zijn deze grotendeels uitgeklaard. We stellen evenwel vast dat de complexiteit van de dossiers Administratieve Geldboeten die we genereren in het kader van extra inspecties van die aard zijn, dat ze door een jurist behandeld moeten worden. De juridische capaciteit zal daarom niet meer opgenomen worden onder deze doelstelling, maar hoofdzakelijk ingezet worden op de dossiers administratieve geldboeten (zie luik van toezicht en handhaving.)

Middelen op jaarbasis: 74.917,44 euro voor de verlenging van 1 voltijdse maatregel- en procesverantwoordelijke economische migratie (graad A111 – adjunct van de directeur). Dit personeelslid wordt ingezet op communicatie en het ontsluiten van juridische en praktische informatie ten aanzien van werkgevers i.f.v. vlotte dossierbehandeling Oekraïense werknemers (specifiek seizoenarbeid). Tevens inzet op bredere beleidsopvolging en extra aandacht voor kwetsbare doelgroepen van werknemers i.k.v. werking controlekamer dienst Economische Migratie.
Deze toelage omvat 69.692,44 euro loonkosten en 5.225 euro werkingskosten

C. HANDHAVING EN TOEZICHT

1. Versterking van de Vlaamse Sociale Inspectie

Niettegenstaande het feit dat Oekraïners vlot toegang krijgen tot de Vlaamse arbeidsmarkt op basis van hun elektronische A-kaart, is het belangrijk om de toegang tot de arbeidsmarkt ook te controleren. Risico's van economische uitbuiting, sociale fraude, illegale tewerkstelling,... zijn reëel. Een extra risico vormt het feit dat weinig Oekraïners bij hun intrede op de arbeidsmarkt gedetailleerd op de hoogte zullen zijn van hun rechten en plichten. Deze informatie zal oa. via de website van VDAB én de informatiebrochure *'welkom in Vlaanderen'* van de Agentschappen Integratie en Inburgering gedeeld worden. Ook de inspecteurs zullen op het terrein werknemers informeren via een brochure waarin hun rechten bevattelijk worden weergegeven. Daarnaast dient er toezicht gehouden te worden op detachering vanuit andere Europese lidstaten, waarvan we verwachten dat die in het kielzog van deze crisis zal toenemen. We willen het signaal geven dat er niet wordt getolereerd dat er misbruik wordt gemaakt van deze kwetsbare groep mensen. Het is noodzakelijk om de verhoogde aanwezigheid op het terrein duidelijk zichtbaar te maken, o.a. via een gezamenlijke aanpak met de federale collega's in de arrondissementele cel-werking. Het toezicht zal niet worden beperkt tot migratiecontroles, ook het luik arbeidsbemiddeling zal worden meegenomen. Want de controle op (illegale) detachering is eveneens belangrijk.

Om de voorziene 10 inspecteurs te werven in het kader van de Oekraïne-maatregelen werd in het voorjaar van 2022 een wervingsronde georganiseerd. Uit deze ronde zijn 6 inspecteurs begonnen waarvan 1 persoon in mei en 5 personen in september. Aangezien de werfreserve hiermee volledig uitgeput was, werd in het najaar van 2022 een tweede wervingsronde georganiseerd waaruit de bijkomende 4 plaatsen werden ingevuld. 3 inspecteurs zijn gestart op 8 mei 2023 en een laatste zal starten op 1 juli 2023. Hiermee werden alle functies ingevuld.

////////////

Vooraleer een nieuw aangeworven inspecteur autonoom onderzoeken mag uitvoeren wordt voorzien in een opleidingstraject van 3 maanden. 1 inspecteur kon dus worden ingezet vanaf augustus en 5 andere vanaf december 2022. Dit stemt overeen met 0.83 VTE of met 42 onderzoeken. Gelet op de prioriteit voor de Vlaamse Regering heeft de Vlaamse sociale inspectie in 2022 in totaal meer dan 110 controles uitgevoerd die gericht waren op de bescherming tegen economische uitbuiting of sociale fraude door malafide werkgevers van personen die de oorlog in Oekraïne zijn ontvlucht. Om dit te kunnen realiseren heeft de Vlaamse sociale inspectie een aantal andere doelstellingen noodzakelijkerwijs moeten afbouwen. De 6 inspecteurs die in 2022 zijn geworven zijn ondertussen helemaal operationeel en de laatste 4 indiensttredingen liggen in het vooruitzicht waardoor het aantal controles in 2023 kan worden opgedreven.

Middelen op jaarbasis: 862.096,19 euro voor de verlenging van de tijdelijke versterking van de Vlaamse Sociale Inspectie met 10 voltijds equivalenten (graad A111 – adjunct van de directeur). Deze toelage wordt aangewend om de verhoogde aanwezigheid op het terrein te realiseren. Met deze toelage kunnen 500 extra controles mogelijk gemaakt worden.
Deze toelage omvat 809.846,19 euro loonkosten en 52.250,00 euro werkingskosten;

2. **Versterking van het team administratieve geldboeten**

Indien de controles aanleiding geven tot een pro justitia (PJ) , kan de cel Administratieve Geldboeten een administratieve geldboete (AG) opleggen. De administratieve geldboeten zijn het sluitstuk van het handhavingsproces en kennen dus een latere opbouw in dossierlast.

Voor de bijkomende dossierbehandeling hadden we op basis van vergelijkbare controles in voorgaande jaren geraamd dat 16% van de controles aanleiding geven tot een PJ. We hadden daarbij aangegeven dat dit mogelijk een onderschatting was indien de federale overheid een vergelijkbaar initiatief zou nemen, want ook een deel van deze PJ's komen naar Vlaanderen. Dat blijkt ook zo te zijn. We stellen vast dat de gerichte aanpak door de inspectiediensten zijn vruchten afwerpt en de dossierlast een onderschatting was. We ontvingen ondertussen 41 dossiers AG, wat meer dan het dubbel is van het voorziene aantal. Eind februari zijn er 17 AG's zijn opgelegd in 19 dossier en zijn er nog 24 dossiers in behandeling.

Bovendien moeten we vaststellen dat deze dossiers door de bijzondere juridische constructies die gebruikt worden om deze mensen in Vlaanderen te laten werken van die aard zijn dat de dossiers door een jurist opgenomen moeten worden. De keuze werd dan ook gemaakt om de extra juridische capaciteit die oorspronkelijk voorzien was voor de inhoudelijke juridische ondersteuning van de dienst economische migratie maximaal te heroriënteren naar de ondersteuning van de cel Administratieve Geldboeten.

De voorziene tijdelijke halftijdse dossierbehandelaar niveau B, werd tot nader order niet gevonden.

Middelen op jaarbasis: 72.740,28 euro voor 1 voltijdse jurist (graad A111 – adjunct van de directeur)
Deze toelage wordt aangewend om 100 dossiers AG te beheren. Dit is een raming op basis van de vaststelling dat de huidige 123 controles aanleiding gaven tot 41 dossiers met een verhoogde moeilijkheidsgraad en dus langere doorlooptijd. Daarbij moeten we nog rekening houden met een

verwachte stijging in het aantal dossiers door de fasering in de uitbouw van de bijkomende inspectiecapaciteit.
Deze toelage omvat 67.515,28 euro loonkosten en 5.225 euro werkingskosten;

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Inspectie van Financiën
Het advies van de Inspectie van Financiën werd verleend op 18 april 2023. Het advies is gunstig onder voorwaarde dat er in 2024 nog een provisie voor Oekraïne voorzien zal worden in de begroting.
Het akkoord van de Vlaams minister van Begroting werd bekomen op 31 mei 2023.

Voorliggende beslissing betreft de verlenging van de tijdelijke versterking van de personeelscapaciteit van het Departement WSE voor de uitvoering van de hoger vermelde bijkomende opdrachten in het licht van de Oekraïnecrisis.

Voor de berekening van de kostprijs werd uitgegaan van de effectieve loonkost van geworven personeelsleden aangevuld met werkingsmiddelen per kop zijnde een jaarlijks forfait van 5.225 euro.

Dit resulteert in volgend overzicht op jaarbasis:

Maatregel	loonkost	# koppen	werkingskost	totaal
1 VTE Economische migratie (1 VTE)	€ 69.692,44	1	€ 5.225,00	€ 74.917,44
Toezicht en handhaving • 10 VTE inspectie • 1 VTE jurist AG	 € 809.846,19 € 67.515,28	 10 1	 € 52.250,00 € 5.225,00	€ 934.836,47
Totaal voor alle maatregelen	€ 947.053,91		€ 62.700,00	€ 1.009.753,91

De personeelskredieten worden aangerekend op het begrotingsartikel JB0-1JAB2ZZ-LO voor wat betreft een bedrag aan 947.053,91 euro de loonkosten en op JB0-1JAB2ZZ-WT voor wat betreft een bedrag aan 62.700 euro aan werkingskosten. Dit geeft een totaal van 1.009.753,91 euro op jaarbasis.

De middelen voor 2023 kunnen gehonoreerd worden in REACT EU. Door het tragere verloop van de wervingen zijn er nog middelen beschikbaar binnen het lopende REACT EU-project om een deel verlenging te financieren. Om de contracten binnen dit kader tot eind 2023 te kunnen garanderen dient evenwel een bijvraag van 78.840,29 euro te gebeuren binnen het REACT-programma.
De 1.009.753,91 euro VAK/VEK voor de verlenging van de contracten tot eind 2024 dient vanuit de Oekraïneprovisie voorzien te worden.

B. ESR-TOETS

Bijgaande ontwerpen van ministeriële besluiten hebben geen ESR-impact.

C. IMPACT OP HET PERSONEEL VAN DE VLAAMSE OVERHEID

Teneinde de voorliggende maatregelen te kunnen uitvoeren is een tijdelijke verhoogde inzet van personeel, binnen het DWSE noodzakelijk, meer bepaald 12 koppen in graad A111 (adjunct van de directeur) tot eind 2024.
Het akkoord van de minister bevoegd voor Bestuurszaken werd bekomen op 6 juni 2023.

D. IMPACT OP DE LOKALE EN PROVINCIALE BESTUREN

Bijgaande ontwerpen van ministeriële besluiten hebben geen weerslag op het personeel, de werkingsuitgaven, investeringen, schulden en ontvangsten van de lokale en provinciale besturen.

4. VERDER TRAJECT

De minister van economie, innovatie, werk, sociale economie en landbouw staat in voor de opvolging van de genomen maatregel in functie van beleidsevoluties en -noden.

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist haar goedkeuring te hechten aan voorliggende tijdelijke verlenging van uitbreiding van het personeelscontingent voor het Departement Werk en Sociale Economie voor de aanpak van de Oekraïnecrisis tot eind 2024.

De Vlaamse minister van economie, innovatie, werk, sociale economie en landbouw,

Jo BROUNS